

IMPACTMETING VAN HET FINANCIIEEL STUDIEPLAN

IMPACTMETING VAN HET FINANCIEEL STUDIEPLAN

- eindrapport -

dr. M. Witvliet (Regioplan)
Y. Bleeker, MSc (Regioplan)
dr. N. Jungmann (Hogeschool Utrecht)

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15

Amsterdam, juni 2015
Publicatienr. 13231

© 2015 Regioplan, in opdracht van Stichting Weet Wat Je Besteedt
Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan.
Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Het Financieel Studieplan	1
1.2	Vraagstelling.....	1
1.3	Onderzoeksgroep	2
1.4	Methode	3
1.5	Leeswijzer	4
2	Onderzoeksresultaten.....	5
2.1	Ontwikkeling op de financiële competenties	5
2.2	Financiële competenties en achtergrondkenmerken.....	7
2.3	MoneyMindsets	14
2.4	De onderzoeksresultaten samengevat	15
3	Conclusie.....	17
Bijlage 1	Stellingen in de vragenlijst.....	21

1 INLEIDING

Veel jongeren hebben moeite om op een verantwoorde manier met geld om te gaan.¹ In het licht hiervan ontwikkelt de stichting Weet Wat Je Besteedt (WWJB) interventies ter vergroting van de financiële zelfredzaamheid van jongeren tussen de 12 en 25 jaar. De stichting WWJB heeft het Financieel Studieplan ontwikkeld om jongeren bewust te maken van de kosten van studeren, de mogelijkheden die ze hebben om de kosten te beïnvloeden en op basis daarvan doordachte keuzen te maken. RegioPlan heeft in het kader van het onderzoeksprogramma van het Lectoraat Schulden en Incasso van de Hogeschool Utrecht in opdracht van de stichting WWJB een impactmeting uitgevoerd naar het Financieel Studieplan. In deze rapportage worden de resultaten van de impactmeting besproken.

1.1 Het Financieel Studieplan

Het Financieel Studieplan is een gratis online tool gericht op studenten uit het hoger onderwijs.² Via de tool kunnen huidige en toekomstige studenten hun inkomsten en uitgaven inzichtelijk maken en bovendien zicht krijgen op hun toekomstige financiële situatie. Het Financieel Studieplan heeft als doel om gebruikers te helpen bewuster om te gaan met geld en hen meer inzicht te geven in hun inkomsten en uitgaven, waardoor zij beter in staat zijn om hun financiën in balans te houden en onverwachte schulden te voorkomen. Met het Financieel Studieplan beoogt de stichting WWJB de kennis van gebruikers te vergroten, zodat zij hun gedrag kunnen veranderen en uiteindelijk beter kunnen omgaan met geld. In de ontwikkeling van het Financieel Studieplan heeft de stichting WWJB samengewerkt met jongeren, studentenorganisaties, het ministerie van OCW, DUO en het Nibud.

1.2 Vraagstelling

De centrale vraagstelling van deze impactmeting luidt:

In welke mate draagt de interventie het Financieel Studieplan bij aan het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van jongeren?

Om deze vraag te beantwoorden is op drie tijdstippen een vragenlijst uitgezet onder gebruikers van het Financieel Studieplan. Na een toelichting op de onderzoeksgroep lichten we de aanpak van deze impactmeting verder toe.

¹ Zie onder andere Kreet, D., van der Schors, A. & van der Burg, D. (2012) Nibud Studentenonderzoek 2011-2012.

² www.financieelstudieplan.nl

1.3 Onderzoeksgroep

De doelgroep van deze impactmeting bestaat uit gebruikers van het Financieel Studieplan. Op de website van Het Financieel Studieplan is aan de gebruikers gevraagd of zij driemaal een vragenlijst wilden invullen om te onderzoeken of het Financieel Studieplan helpt om een overzicht te krijgen over geldzaken. Onder de deelnemers die alle drie de vragenlijsten hebben ingevuld, is een maand studiefinanciering verloot. De deelnemers konden de eerste vragenlijst digitaal invullen en vervolgens werd de tweede vragenlijst naar hun e-mailadres toegestuurd. Alleen personen die de eerste en tweede vragenlijst compleet invulden, kregen ook de derde vragenlijst toegestuurd. De eerste vragenlijst werd door 666 personen ingevuld, de tweede door 237 (respons van 36 procent), en de derde vragenlijst werd door 180 personen ingevuld (respons van 27 procent ten opzichte van de eerste vragenlijst). In deze rapportage beschrijven we de resultaten over deze onderzoeksgroep van 180 personen die alle drie de vragenlijsten hebben ingevuld. In onderstaande tabel worden de belangrijkste achtergrondkenmerken van deze personen gepresenteerd.³

Tabel 1.1 Achtergrondkenmerken onderzoeksgroep

	N	Percentage
Leeftijd		
< 19 jaar	46	28,4
19-21 jaar	71	44,1
> 21 jaar	45	27,6
Geslacht		
Man	44	23,8
Vrouw	118	76,3
Opleidingsniveau		
Hbo	63	39,0
Wo	70	42,6
Anders*	29	18,4
DUO-lening		
Wel	44	27,5
Niet	116	72,5
Woonsituatie		
Bij ouders	89	54,9
Op zichzelf	79	44,1
Werk		
Wel (bij)baan	91	55,9
Geen (bij)baan	71	43,5

* Dit zijn voornamelijk jongeren die nog niet aan hun hbo- of wo-opleiding zijn begonnen.

³ Uit een vergelijking met een grotere groep gebruikers van Het Financieel Studieplan, komt naar voren dat onze onderzoeksgroep significant meer vrouwen en personen met een DUO-lening bevat.

Zoals te zien valt in tabel 1.1, bestaat de onderzoeksgroep uit wat meer mannen dan vrouwen. De grootste groep is tussen de 19 en 21 jaar, volgt een universitaire opleiding (wo) en heeft een DUO-lening. Iets meer jongeren wonen bij hun ouders dan op zichzelf. Ook heeft de onderzoeksgroep wat vaker een bijbaan dan niet.

De achtergrondkenmerken van de onderzoeksgroep zijn vergeleken met de achtergrondkenmerken van een grotere groep gebruikers van het Financieel Studieplan (in totaal met bijna 32.000 gebruikers). Uit deze vergelijking blijkt dat de jongeren in de onderzoeksgroep wat vaker vrouw zijn (in de grotere groep gebruikers is 53,8 procent vrouw, terwijl dit in de onderzoeksgroep 76,3 procent was). Om dit verschil tussen de onderzoeksgroep en de grotere gebruikersgroep te corrigeren, worden de resultaten voor dit verschil gewogen. Hiermee wordt de onderzoeksgroep vergelijkbaarder met de grotere groep gebruikers, wat de representativiteit van de resultaten van deze impactmeting vergroot.

1.4 Methode

Onze onderzoeksgroep heeft op drie momenten een vragenlijst ingevuld. De eerste vragenlijst werd afgenomen voordat de jongeren gebruikmaakten van Het Financieel Studieplan, de tweede vragenlijst ongeveer twee maanden later. De derde vragenlijst werd ongeveer twee maanden na de tweede meting ingevuld.

Financiële competenties

Om de toegenomen mate van financiële zelfredzaamheid te kunnen achterhalen is er, rekening houdend met de doelen van het Financieel Studieplan, gekozen om te kijken naar de ontwikkeling op de volgende drie aspecten:

- *In kaart brengen*: over een overzicht beschikken dat inzicht geeft in de mogelijkheden om de financiën in balans te houden.
- *Verantwoord besteden*: inkomsten zodanig besteden dat de huishoudfinanciën op de korte termijn in balans zijn.
- *Bewust financiële producten kiezen*: financiële producten kiezen op basis van budgettaire overwegingen en passend bij de persoon en persoonlijke huishoudsituatie.

Deze drie aspecten sluiten aan bij de financiële competenties zoals geformuleerd door het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud).⁴ Hieronder zal kort worden besproken hoe bovenstaande competenties zijn gemeten. Bijlage 1 bevat de vragen die in de vragenlijst zijn gesteld om deze competenties in kaart te brengen.

⁴ Nibud (2012) *Goed omgaan met geld. Achtergronden bij de competenties voor financiële zelfredzaamheid*.

Analyses

De competenties 'in kaart brengen', 'verantwoord besteden' en 'bewust financiële producten kiezen' zijn gemeten aan de hand van stellingen die allen te maken hebben met de desbetreffende competentie. Op de stellingen kon telkens op een vierpuntsschaal lopend van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal mee oneens' worden geantwoord. De score van de respondenten op de competentie is de gemiddelde score op de bijbehorende stellingen.

Om te kunnen achterhalen hoe individuen zich ontwikkelen na ingebruikname van het Financieel Studieplan, zijn de scores op de drie verschillende meetmomenten met elkaar vergeleken (met behulp van variantieanalyse). Bovendien is gekeken of verschillen tussen de scores op de drie meetmomenten statistisch significant zijn.

Daarnaast is er gekeken of gebruikers van het Financieel Studieplan met verschillende achtergrondkenmerken een andere ontwikkeling laten zien in financiële competenties. Daarvoor hebben we gekeken naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, het al dan niet hebben van werk, de woonsituatie, en het al dan niet hebben van een DUO-lening.

Ten slotte hebben we verschillen geanalyseerd in de ontwikkeling op de drie aspecten van financiële zelfredzaamheid tussen vier zogeheten 'MoneyMindsets' te weten: regelaars, levensgenieters, trendsetters en toekomstplanners. Deze types worden gebruikt om jongeren onder te verdelen op basis van hun houding, normen en waarden over geld en zijn afkomstig uit eerder onderzoek van YoungWorks en Motivaction.⁵

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de impactmeting van het Financieel Studieplan besproken. We beschrijven eerst de ontwikkeling van de gebruikers op de financiële competenties, vervolgens de noemenswaardige verschillen over de tijd op de losse vragen behorende bij de financiële competenties en tot slot de verschillen tussen personen met verschillende achtergrondkenmerken en tussen de MoneyMindsets. In hoofdstuk 3 worden de resultaten verder geïnterpreteerd en trekken we conclusies over de mate waarin het Financieel Studieplan bijdraagt aan de financiële zelfredzaamheid van jongeren.

⁵ YoungWorks & Motivaction (2011). *MoneyMindsets, alles wat je moet weten over jongeren en geld.*

2 ONDERZOEKSRESULTATEN

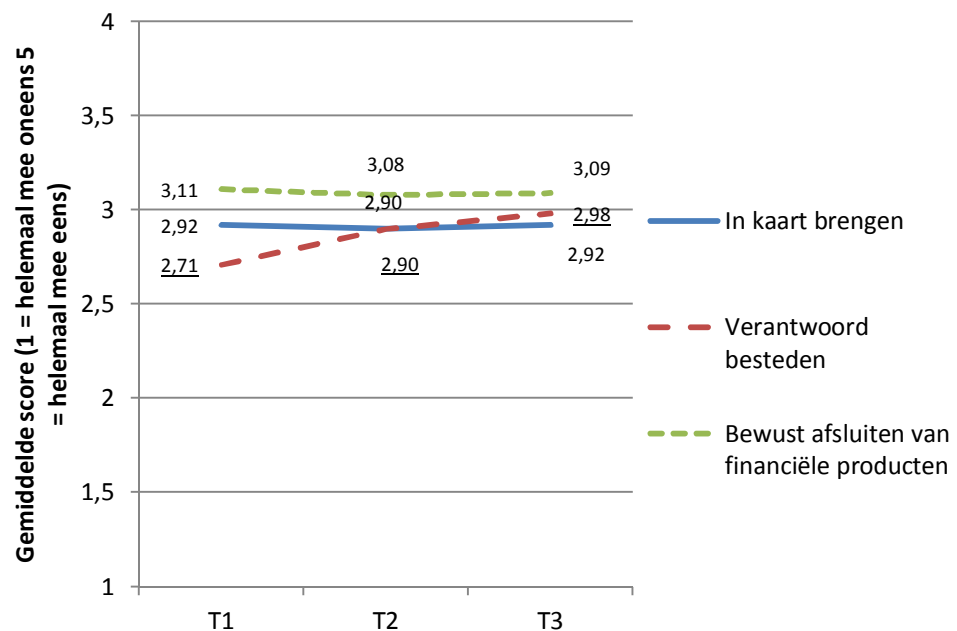
In dit hoofdstuk zullen eerst de onderzoeksresultaten met betrekking tot de competenties 'in kaart brengen', 'verantwoord besteden' en 'bewust afsluiten van financiële producten' besproken worden (zie bijlage 1 voor een overzicht van de stellingen uit de vragenlijst die bij deze competenties horen). Daarna kijken we naar de relatie tussen achtergrondkenmerken van de gebruikers van het Financieel Studieplan en de competenties op verschillende momenten. Ten slotte kijken we naar verschillen in competenties tussen de verschillende MoneyMindsets.

2.1 Ontwikkeling op de financiële competenties

De financiële competenties

Uit de vergelijking van de uitkomsten van de drie vragenlijsten (voorafgaand aan het gebruik van het Financieel Studieplan, ongeveer twee maanden later en vervolgens weer twee maanden later) komt naar voren dat gebruikers van het Financieel Studieplan aan het eind van het onderzoek significante vooruitgang boeken als het gaat om de competentie 'verantwoord besteden'. Figuur 2.1 laat zien dat respondenten op deze competentie gemiddeld beter scoren op het tweede meetmoment dan op het eerste meetmoment. Bovendien komt naar voren dat gebruikers op het derde meetmoment beter scoren op de verantwoord besteden stellingen dan op het tweede meetmoment. Voor de competenties 'in kaart brengen' en 'bewust afsluiten van financiële producten' geldt dat er geen (significante) vooruitgang waar te nemen is.

Figuur 2.1 De ontwikkeling van de drie competenties van financiële zelfredzaamheid voor gebruikers van Het Financieel Studieplan

* De onderstreepte scores in de grafiek geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). Met andere woorden: de scores op de tweede en derde meting (de tweede en derde keer dat de vragenlijst is afgenomen), verschillen statistisch significant van de eerste meting.

We constateren dat gebruikers van het Financieel Studieplan na ongeveer vier maanden beter in staat zijn om hun inkomsten zo te besteden dat hun financiën (op korte termijn) in balans zijn. Wanneer we naar de losse stellingen behorende bij deze competentie kijken, kan met name worden gesteld dat de gebruikers vaker kijken of ze belasting terug kunnen krijgen, beter weten waar ze recht op hebben wat betreft studiefinanciering, beter weten waar ze antwoorden kunnen vinden op vragen over studiefinanciering en vaker zorgtoeslag hebben aangevraagd.

Extra vragen behorende bij de financiële competenties

Naast de stellingen waarmee we de totaalscores op de competenties hebben geconstrueerd, zijn er ook een aantal losse vragen aan de respondenten gesteld die behoren bij de competenties 'in kaart brengen' en 'verantwoord besteden'. Voor de competentie in kaart brengen betreft het de vragen 'houd je bij hoeveel geld je uitgeeft?' en 'hoe vind je het om je inkomsten/uitgaven overzichtelijk te houden?'. Voor de competentie verantwoord besteden betreft het de items 'hoe goed kom je maandelijks rond?' en 'kom je wel eens geld tekort om te voorzien in je dagelijks onderhoud?'.

Zoals te zien valt in tabel 2.1, zijn de verschillen over de tijd significant voor de vragen behorende bij de competentie verantwoord besteden. De gebruikers komen gemiddeld gezien beter rond 4 maanden na de start van het gebruik

van het Financieel Studieplan dan na 2 maanden. Na 2 maanden is er ten opzichte van voor het gebruik van het Financieel Studieplan echter eerst een (overigens niet-significante) dip in de mate waarin de gebruikers aangeven rond te kunnen komen. Tevens blijkt uit tabel 2.1 dat de gebruikers volgens eigen zeggen minder vaak geld tekort komen na het gebruik van het Financieel Studieplan dan ervoor. Dit verschil over de tijd is significant.

Tabel 2.1 De ontwikkeling op de extra vragen behorende bij de competenties in kaart brengen en verantwoord besteden

Vraag	Gemiddelde score T1		Gemiddelde score T2		Gemiddelde score T3	
Houd je bij hoeveel geld je uitgeeft?	Ja	69%	Ja	72%	Ja	69%
	Nee	31%	Nee	28%	Nee	31%
Hoe vind je het om je inkomsten overzichtelijk te houden?	4,47*		4,48*		4,53*	
Hoe vind je het om je uitgaven overzichtelijk te houden?	3,78*		3,86*		3,87*	
Hoe goed kom je maandelijks rond?	4,04**		4,15**		3,94**	
Kom je wel eens geld tekort om te voorzien in je dagelijks onderhoud?	1,64***		1,55***		1,46***	

* de score 1 = zeer moeilijk; de score 6 = zeer gemakkelijk; het verschil over de tijd is niet significant.

** de score 1 = zeer moeilijk; de score 6 = zeer gemakkelijk; het verschil over de tijd is significant ($p < 0.05$).

*** de score 1 = nooit; de score 5 = altijd; het verschil over de tijd is significant ($p < 0.05$).

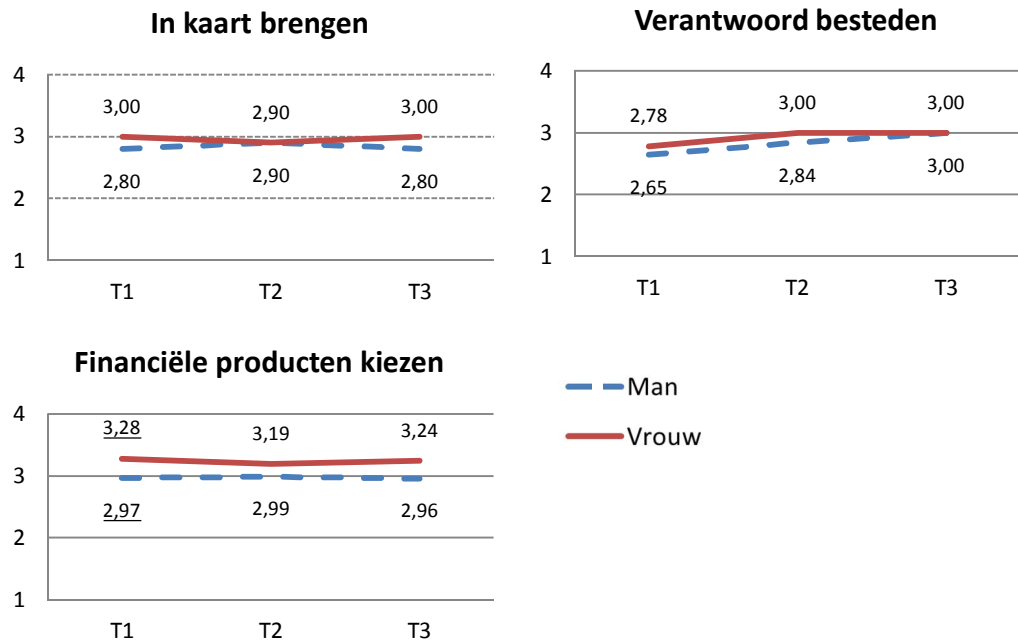
2.2 Financiële competenties en achtergrondkenmerken

Hieronder worden de verschillen en overeenkomsten gepresenteerd in de scores op de financiële competenties voor gebruikers van het Financieel Studieplan met verschillende achtergrondkenmerken. We kunnen constateren dat er met name voor leeftijd en het al dan niet hebben van een DUO-lening (significante) verschillen zijn voor wat betreft het bewust kiezen van financiële producten.

Geslacht

Figuur 2.2 laat de verschillen en overeenkomsten zien tussen mannen en vrouwen in hun scores op de financiële competenties op de drie verschillende tijdstippen.

Figuur 2.2 Verschillen en overeenkomsten tussen mannen en vrouwen in de scores op de financiële competenties

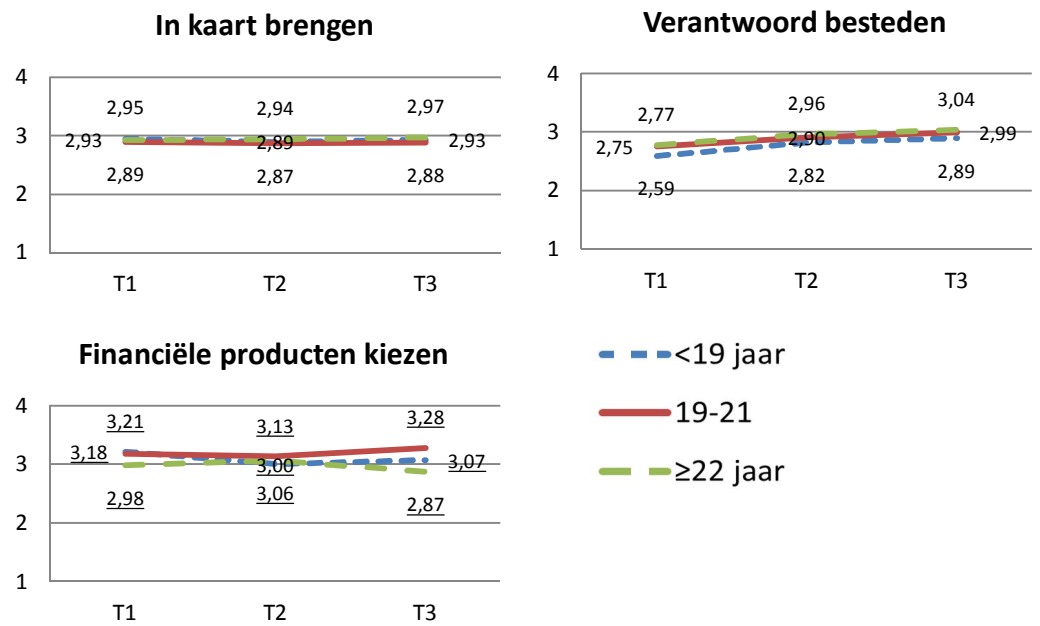
* De onderstreepte scores in de figuren geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). De overige verschillen zijn niet significant.

Mannen en vrouwen verschillen nauwelijks voor wat betreft de scores op de financiële competenties. Alleen op het eerste tijdstip (voor het gebruik van het Financieel Studieplan) zien we dat vrouwen een wat hogere score hebben voor het bewust kiezen van financiële producten. Dit verschil blijft echter op de latere tijdstippen niet overeind.

Leeftijd

Figuur 2.3 laat de verschillen en overeenkomsten zien in de scores op de financiële competenties voor wat betreft leeftijd.

Figuur 2.3 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft leeftijd

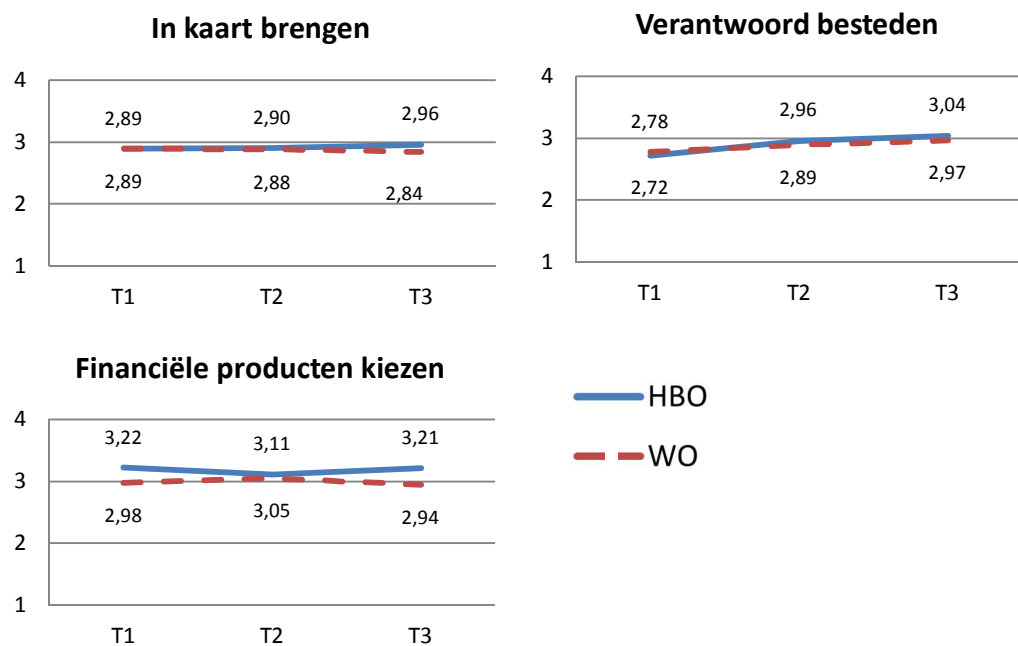
* De onderstreepte scores in de figuren geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). De overige verschillen zijn niet significant.

Uit figuur 2.3 blijkt dat er verschillen zijn te vinden in het bewust kiezen van financiële producten voor wat betreft leeftijd. De middelste leeftijdsgroep (19 tot en met 21 jaar) kiest wat vaker financiële producten op basis van budgettaire overwegingen dan de jongere (onder de 19 jaar) en oudere (boven de 22 jaar) leeftijdsgroepen.

Opleiding

Figuur 2.4 laat de verschillen en overeenkomsten zien voor wat betreft de scores op financiële competenties voor studenten die een universitaire opleiding (WO) volgen of een HBO opleiding.

Figuur 2.4 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft type opleiding

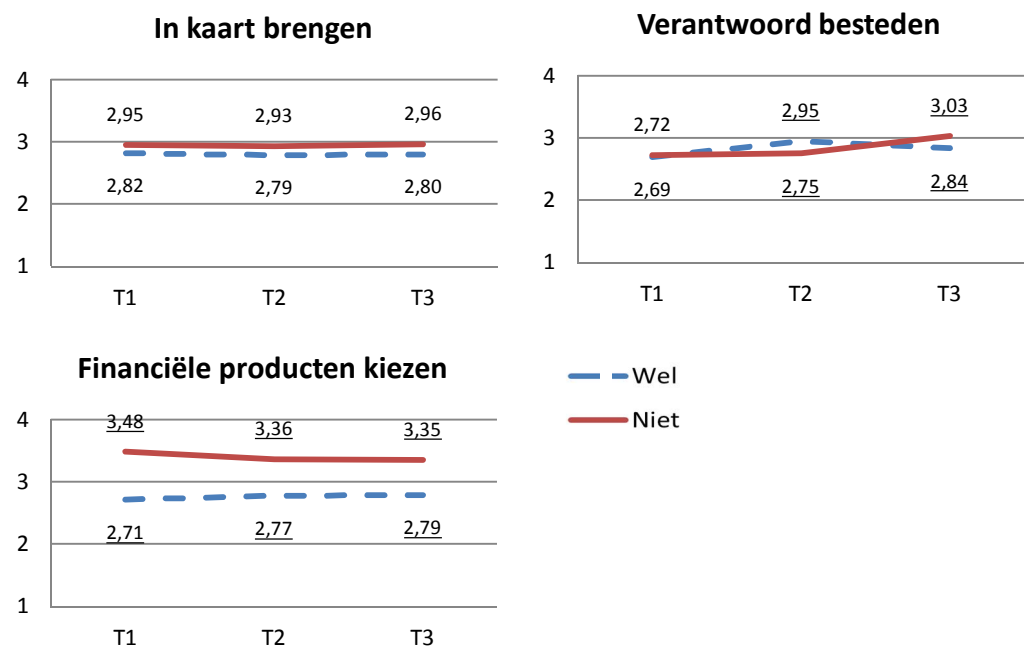

De verschillen tussen de studenten die een HBO- en een universitaire opleiding volgen in de scores op de financiële competenties zijn niet significant.

DUO-lening

Figuur 2.5 laat de verschillen en overeenkomsten zien voor wat betreft de scores op financiële competenties voor studenten met en zonder een DUO-lening.

Figuur 2.5 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft type opleiding

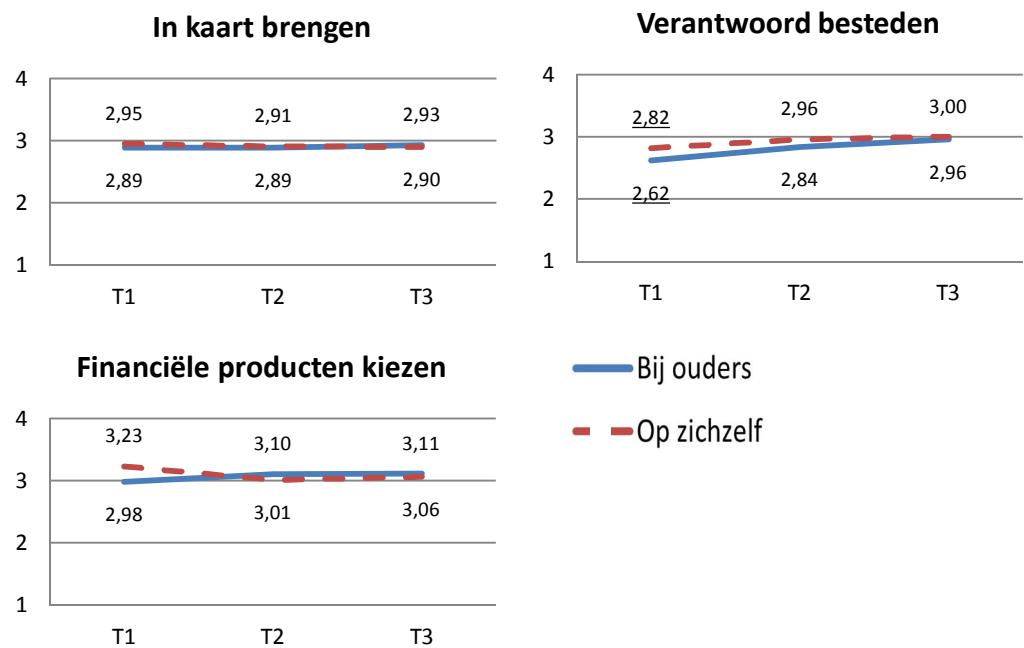
* De onderstreepte scores in de figuren geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). De overige verschillen zijn niet significant.

De verschillen tussen studenten met en zonder een DUO-lening in het bewust kiezen van financiële producten zijn consistent over de tijd. De studenten zonder een DUO-lening kiezen wat vaker financiële producten op basis van budgettaire overwegingen dan de groep met een DUO-lening.

Woonsituatie

Figuur 2.6 laat de verschillen en overeenkomsten zien voor wat betreft de scores op financiële competenties voor studenten die thuis wonen en zelfstandig wonen.

Figuur 2.6 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft woonsituatie

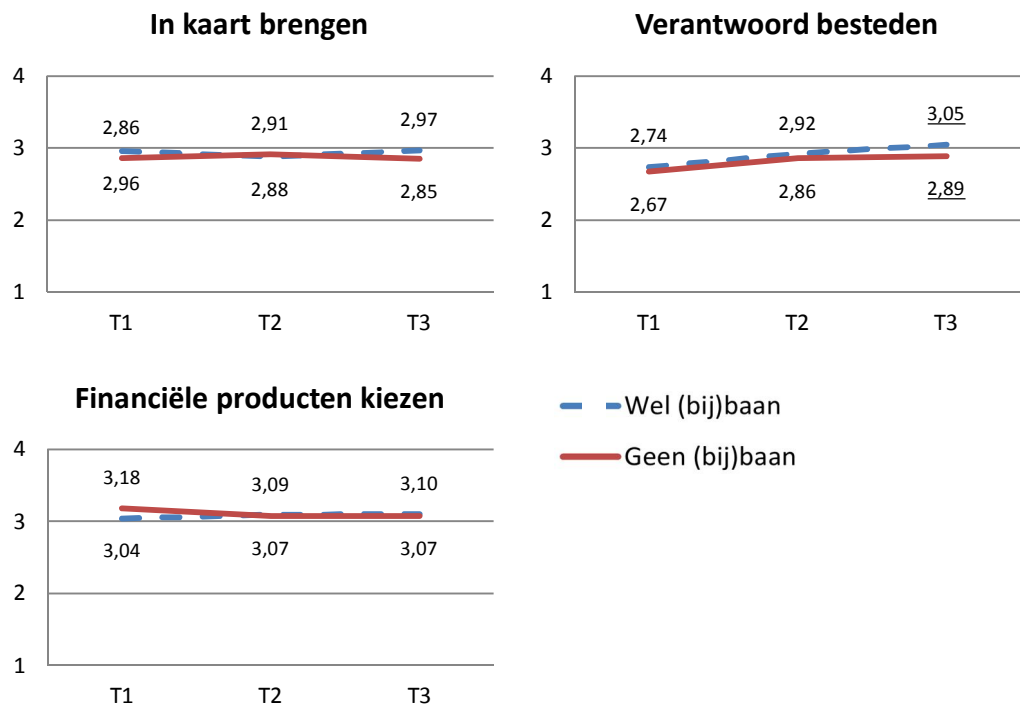
* De onderstreepte scores in de figuren geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). De overige verschillen zijn niet significant.

Alleen voorafgaand aan het gebruik van het Financieel Studieplan is te zien dat jongeren die op zichzelf wonen wat hoger scoren op de competentie verantwoord besteden dan de studenten die bij hun ouders wonen. Dit verschil verdwijnt echter in de loop van de tijd. Op de overige financiële competenties zijn geen (significante) verschillen tussen de groepen.

Werk

Figuur 2.7 laat de verschillen en overeenkomsten zien voor wat betreft de scores op financiële competenties voor studenten met en zonder een bijbaan.

Figuur 2.7 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft het hebben van een bijbaan

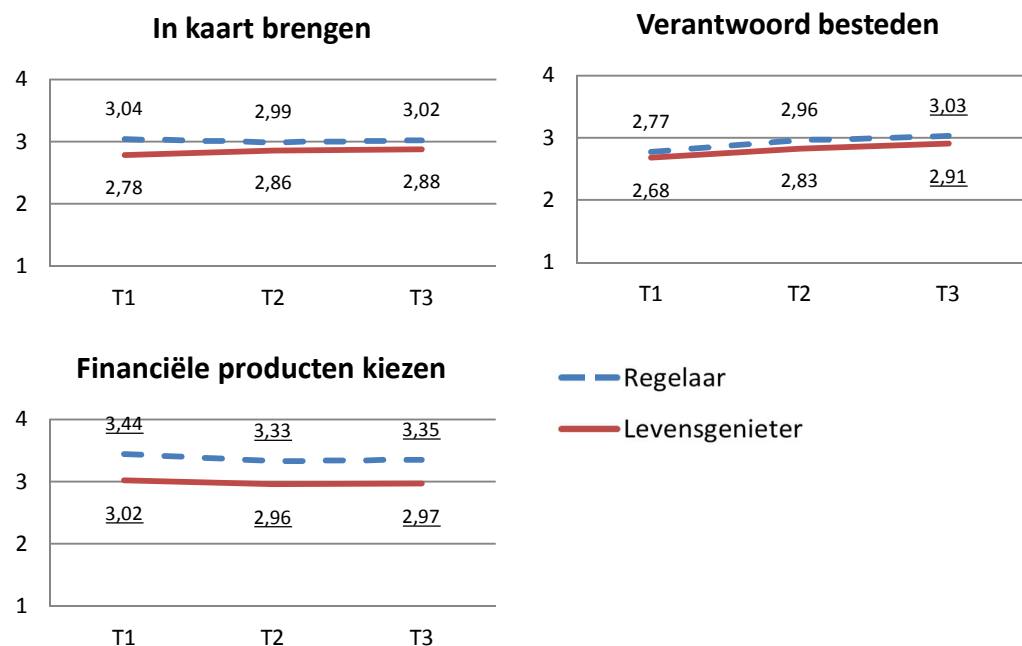
* De onderstreepte scores in de figuren geven een significant verschil weer ($p < 0,05$). De overige verschillen zijn niet significant.

De jongeren met en zonder een bijbaan laten geen (grote) verschillen zien in financiële competenties. Het enige significante verschil tussen deze groepen is te vinden 4 maanden na het eerste gebruik van het Financieel Studieplan. De jongeren met een bijbaan scoren op dat tijdstip iets hoger op de competentie verantwoord besteden dan de jongeren zonder bijbaan.

2.3 MoneyMindsets

Van de verschillende MoneyMindsets, bevinden zich in de onderzoeksgroep slechts 6 Trendsetters en 2 Toekomstplanners. Deze groepen hebben we vanwege de lage aantallen buiten de onderstaand beschreven analyses gehouden. De analyses richten zich daarom op de overeenkomsten en verschillen in de gebruikers van het Financieel Studieplan die geschaard kunnen worden onder de typen 'Regelaars' en 'Levensgenieters'. Deze twee typen hebben beide een lage statusgerichtheid. De Levensgenieters kenmerken zich echter door een hoge mate van impulsiviteit, terwijl dit bij de Regelaars juist laag is. Figuur 2.8 laat de verschillen en overeenkomsten tussen de Regelaars en Levensgenieters in de scores op de financiële competenties zien.

Figuur 2.8 Verschillen en overeenkomsten in de scores op de financiële competenties voor wat betreft de MoneyMindsets Regelaars en Levensgenieters

Uit figuur 2.8 blijkt dat er voor de competenties 'verantwoord besteden' en 'bewust financiële producten kiezen' (significante) verschillen te constateren zijn tussen de gebruikers van het Financieel Studieplan die vallen onder de typen Regelaar en Levensgenieter. De Regelaars laten op tijdstip 3 (4 maanden na het eerste gebruik van het Financieel Studieplan) een hogere score zien op de competentie verantwoord besteden. De Regelaars laten tevens op alle tijdstippen een hogere score zien op de competentie bewust financiële producten kiezen.

2.4 De onderzoeksresultaten samengevat

Aan het einde van de onderzoeksperiode (dat wil zeggen, 4 maanden na het eerste gebruik van het Financieel Studieplan), zien we dat de gebruikers significante vooruitgang boeken als het gaat om de financiële competentie 'verantwoord besteden'. Voor de andere twee gemeten competenties, 'in kaart brengen' en 'bewust financiële producten kiezen' zien we geen significant verschil in vergelijking met de situatie voorafgaand aan het gebruik van het Financieel Studieplan.

De analyse van de verschillen tussen gebruikers met verschillende achtergrondkenmerken laat zien dat mannen en vrouwen, studenten die een HBO- of universitaire opleiding volgen, jongeren die al dan niet op zichzelf wonen en jongeren met en zonder een bijbaan geen andere ontwikkeling laten zien gedurende het gebruik van het Financieel Studieplan op de verschillende financiële competenties. Wel kan geconstateerd worden dat jongeren van 19 tot en met 21 jaar wat vaker bewust financiële producten kiezen dan jongeren onder de 19 jaar en dan jongeren boven de 22 jaar. Bovendien verschillen de studenten met en zonder een DUO-lening in het bewust financiële producten kiezen. De studenten zonder een DUO-lening kiezen wat vaker financiële producten op basis van budgettaire overwegingen dan de groep met een DUO-lening.

Niet alleen tussen jongeren met verschillende achtergrondkenmerken, maar ook tussen verschillende MoneyMindsets, zien we verschillen in de ontwikkeling op de competenties behorende bij het Financieel Studieplan. De Regelaars laten 4 maanden na het eerste gebruik van het Financieel Studieplan een hogere score op de competentie 'verantwoord besteden' en een grotere mate van 'bewust financiële producten kiezen' zien dan de Levensgenieters. Deze laatste groep wordt, net als de Regelaars, gekenmerkt door een lage mate van statusgerichtheid, maar heeft, in tegenstelling tot de Regelaars, wel een hoge mate van impulsiviteit.

3 CONCLUSIE

In deze impactanalyse is onderzocht in welke mate het Financieel Studieplan een bijdrage levert aan het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van jongeren. Om dit in kaart te brengen, is op drie tijdstippen een vragenlijst afgenomen bij de gebruikers van het Financieel Studieplan: voorafgaand aan het eerste gebruik van het Financieel Studieplan (T1), twee maanden na het eerste gebruik (T2) en vervolgens weer twee maanden later (T3). Op deze manier was het mogelijk om de ontwikkeling in financiële zelfredzaamheid van de gebruikers te onderzoeken. In totaal hebben 180 jongeren alle drie de vragenlijsten ingevuld. Dit komt neer op ruim een kwart van de jongeren die is gestart met de eerste vragenlijst. De onderzoeksgroep in deze impactanalyse is vergelijkbaar met een grotere groep van bijna 32.000 jongeren die gebruik maakt van het Financieel Studieplan. In de onderzoeksgroep bevinden zich naar verhouding wat meer vrouwen dan in de grotere gebruikersgroep. We hebben daarom de resultaten gewogen voor de verschillen in geslacht. Hiermee wordt de onderzoeksgroep meer vergelijkbaar met de grotere groep gebruikers, wat de representativiteit van de resultaten van deze impactmeting vergroot.

Op basis van de resultaten van deze impactmeting kunnen drie conclusies getrokken worden:

(1) Het Financieel Studieplan grijpt vooral in op het vermogen van jongeren om hun inkomsten zodanig te besteden dat de financiën op de korte termijn in balans zijn.

De gebruikers van het Financieel Studieplan laten vier maanden na het eerste gebruik een significante vooruitgang zien in de (door het Nibud geformuleerde) financiële competentie 'verantwoord besteden'. Deze competentie is gemeten door aan jongeren te vragen of ze bijvoorbeeld wel eens geld te kort komen, vaak rood staat of een zorgtoeslag hebben aangevraagd. De gebruikers van het Financieel Studieplan laten vooral een positieve ontwikkeling zien in de mate waarin ze bekijken of ze belasting terug kunnen krijgen, in de mate waarin ze weten waar ze recht op hebben wat betreft studiefinanciering en waar ze hier informatie over kunnen vinden, en in de mate waarin ze zorgtoeslag hebben aangevraagd. Daarnaast hebben jongeren na gebruik van het Financieel Studieplan minder vaak geld tekort.

(2) Het Financieel Studieplan heeft minder impact op het vermogen van jongeren om hun financiën in kaart te brengen en op het bewust kiezen van financiële producten.

Op de vragen die herhaaldelijk aan de gebruikers van het Financieel Studieplan zijn gesteld over het beschikken over een overzicht van hun financiën en over het bewust kiezen van financiële producten zoals een DUO-lening of een verzekering, is geen noemenswaardige toename te zien over de

tijd. Dit zou erop kunnen wijzen dat het Financieel Studieplan vooral impact heeft op de financiële competentie 'verantwoord besteden' en niet zozeer op de competenties 'in kaart brengen' en 'bewust kiezen van financiële producten'.

(3) Verschillende achtergrondkenmerken van de gebruikers van het Financieel Studieplan hebben een effect op de mate waarin zij zich ontwikkelen op de financiële competenties.

Jongeren tussen de 19 en 21 jaar lijken vaker bewust financiële producten (zoals een DUO-lening en een verzekering) te kiezen dan jongeren onder de 19 of boven de 22 jaar. Bovendien kiezen studenten zonder een DUO-lening wat vaker bewust financiële producten dan studenten zonder een dergelijke lening. Wellicht niet verwonderlijk, maar wel interessant, is de bevinding in deze impactmeting dat de gebruikers van het Financieel Studieplan die in te delen zijn in het MoneyMindset type 'Regelaar' zich positiever ontwikkelen op de competentie 'verantwoord besteden' en een grotere mate van de competentie 'bewust financiële producten kiezen' laten zien dan het type 'Levensgenieter'. Het onderscheid tussen deze twee typen zit met name in de mate waarin zij gekenmerkt worden door impulsiviteit. De Levensgenieter vertoont meer impulsiviteit. Beide typen zijn in lage mate statusgericht. De MoneyMindset types 'Trendsetters' en 'Toekomstplanners' bevinden zich nauwelijks onder de onderzoeksgroep. Dit zou erop kunnen wijzen dat deze typen minder geïnteresseerd zijn in een tool om hun inkomsten en uitgaven inzichtelijk te maken en meer zicht te kunnen krijgen op hun toekomstige financiële situatie dan de Regelaars en Levensgenieters. De Toekomstplanners zouden bijvoorbeeld minder geïnteresseerd kunnen zijn in het Financieel Studieplan omdat zij zich al in grote mate bezighouden met het houden van overzicht en het plannen van hun financiële toekomst. Voor de Trendsetters zouden deze zaken zich juist verder van hun belevingswereld kunnen vinden, waardoor zij minder gebruik maken van een dergelijke tool. Hoewel we over de achtergrond van de verschillen tussen de MoneyMindset types in dit onderzoek geen uitsluitsel kunnen geven, zou het interessant zijn om deze verschillen nader onder de loep te nemen.

Kanttekeningen

Tot slot dienen er nog een aantal kanttekeningen bij deze impactmeting geplaatst te worden. Ten eerste dient opgemerkt te worden dat de ontwikkeling van de financiële zelfredzaamheid van de gebruikers van het Financieel Studieplan niet vergeleken is met de ontwikkeling van een controlegroep van jongeren die geen gebruik heeft gemaakt van deze tool. We kunnen daarom niet uitsluiten dat de positieve ontwikkeling in (met name) het vermogen van jongeren om hun inkomsten zodanig te besteden dat de financiën op de korte termijn in balans zijn (de competentie 'verantwoord besteden'), niet ook te vinden zou zijn indien geen gebruik gemaakt zou zijn van het Financieel Studieplan. Ten tweede is het op zijn plaats om hier op te merken dat we geen conclusies kunnen trekken over de lange termijn impact van het Financieel Studieplan. De gebruikers van het Financieel Studieplan

laten vier maanden na het eerste gebruik een positieve ontwikkeling zien in de mate waarin ze verantwoord financiële bestedingen doen (de competentie 'verantwoord besteden'). Het zou interessant zijn om te onderzoeken of deze positieve ontwikkeling zich ook op de langere termijn voortzet.

BIJLAGE 1**STELLINGEN IN DE VRAGENLIJST****Stellingen behorende bij de financiële competentie *In kaart brengen***

1. Houd je bij hoeveel je uitgeeft?
 - ☐ Ja
 - ☐ Nee
2. Hoe houd je bij hoeveel je uitgeeft?
 - ☐ Af en toe bekijk ik mijn afschrijvingen
 - ☐ Dat houd ik in mijn hoofd bij
 - ☐ Ik controleer mijn afschrijvingen exact
 - ☐ Dit houd ik bij op de computer
 - ☐ Hier gebruik ik de site van de bank voor
 - ☐ In een papieren kasboekje of schrift
 - ☐ Anders
3. Ik heb overzicht over mijn inkomsten en uitgaven
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
4. Ik houd er rekening mee dat ik in sommige maanden meer uitgaven heb dan in andere maanden
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
5. Ik kijk of ik het geld kan terugbetalen voordat ik geld ga lenen
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
6. Ik maak elke maand een overzicht over mijn uitgaven
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
7. Ik plan elke maand wat ik ga uitgeven
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens

8. Ik weet waar ik minder aan kan uitgeven als ik minder geld te besteden heb
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
9. Ik weet precies wat ik deze maand kan uitgeven
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
10. Wat doe je met post die belangrijk is en te maken heeft met je financiële situatie?
 - ☐ Ik bewaar alles op een grote berg
 - ☐ Heb ik niet, ik gooi alles weg
 - ☐ Ik stop alles geordend weg
 - ☐ Mijn ouders houden mijn administratie bij
 - ☐ Anders
11. Hoe vind je het om je inkomsten en uitgaven overzichtelijk te houden? (apart gesteld voor inkomsten en uitgaven)
 - ☐ Zeer moeilijk
 - ☐ Moeilijk
 - ☐ Eerder moeilijk dan gemakkelijk
 - ☐ Eerder gemakkelijk dan moeilijk
 - ☐ Gemakkelijk
 - ☐ Zeer gemakkelijk

Stellingen behorende bij de financiële competentie *Verantwoord besteden*

1. Hoe goed kom je maandelijks rond?
 - ☐ Zeer moeilijk
 - ☐ Moeilijk
 - ☐ Eerder moeilijk dan gemakkelijk
 - ☐ Eerder gemakkelijk dan moeilijk
 - ☐ Gemakkelijk
 - ☐ Zeer gemakkelijk
2. Kom je weleens geld tekort om te kunnen voorzien in je dagelijks onderhoud?
 - ☐ Nooit
 - ☐ Soms
 - ☐ Regelmatig
 - ☐ Vaak
 - ☐ Altijd

3. Als ik minder geld zou hebben, lukt het mij direct om mijn uitgaven daarop aan te passen.
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
4. Ik kijk altijd of ik kan besparen in plaats van lenen
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
5. Ik sta vaak rood bij de bank
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
6. Ik kijk of ik belasting terug kan vragen
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
7. Ik weet precies waar ik recht op heb wat betreft studiefinanciering
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
8. Ik weet precies waar ik antwoorden kan vinden op vragen over studiefinanciering
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens
9. Ik heb zorgtoeslag aangevraagd
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens

Stellingen behorende bij de financiële competentie *Bewust afsluiten van financiële producten*

1. Ik let op de hoogte van de rente voordat ik een DUO-lening afsluit
 - ☐ Helemaal mee oneens
 - ☐ Meer mee oneens dan eens
 - ☐ Meer mee eens dan oneens
 - ☐ Helemaal mee eens

2. Ik let op de voorwaarden voordat ik een DUO-lening afsluit
 - Helemaal mee oneens
 - Meer mee oneens dan eens
 - Meer mee eens dan oneens
 - Helemaal mee eens
3. Ik check of ik een verzekering nodig heb voordat ik een verzekering afsluit
 - Helemaal mee oneens
 - Meer mee oneens dan eens
 - Meer mee eens dan oneens
 - Helemaal mee eens
4. Voordat ik een DUO-lening afsluit, check ik of er alternatieven zijn
 - Helemaal mee oneens
 - Meer mee oneens dan eens
 - Meer mee eens dan oneens
 - Helemaal mee eens
5. Ik kan redelijk precies inschatten hoe lang het zal duren voordat ik mijn studieschuld heb afgelost
 - Helemaal mee oneens
 - Meer mee oneens dan eens
 - Meer mee eens dan oneens
 - Helemaal mee eens
6. Ik weet hoeveel ik na mijn studie maandelijks moet terugbetalen aan DUO
 - Helemaal mee oneens
 - Meer mee oneens dan eens
 - Meer mee eens dan oneens
 - Helemaal mee eens

Regioplan Beleidsonderzoek

Jollemanhof 18 (6^e etage)

1019 GW Amsterdam

T 020 531 531 5

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl